

KONSTEN ATT FÅ EN HÄST TILL FASTLANDET

KNUT CARLQVIST

*Medans den franske bonden med ett – Merde, högeligen struntar i propåerna från Bryssel
tycks vi svenskar finna oss i det mesta från det hållet. EUs regler om djurskötsel har på
kort tid slagit en sextioårig svensk veterinärtradition i spillror.*

Jag tror inte att Carl Bildt bryr sig om råd och det må vara hänt. Råd ska skådas i ryggen. Däremot har vi ett problem i Hoburgs ridklubb (Gotlands sydspets) som vi behöver hjälp med. Våra ryttare har svårt att få över hästarna till fastlandet.

Vi tävlar. Det går till så att hästen leds in i transporten, körs upp till Visby och ombord på färjan kring fem på eftermiddagen för att nå Oskarshamn eller Nynäs vid nio- eller tiotiden på kvällen. Tillkommer 2-4 timmars resa till tävlingsplats och uppställning. Tar det längre tid ordnas övernattnings hos bekanta längs vägen. En säsong rör det sig om fem till tio resor, beroende på gren. Så har det varit så länge vi kan minnas, bortsett från kravet på resplan för

långresor som tillkom för ett par år sedan. Vi gjorde upp planen själva och hade den till hands i bilen för att länsveterinären vid en flygande besiktning skulle ha något att gå efter.

Från årsskiftet är det annorlunda. Då ska resplanen om resan överstiger åtta timmar *undertecknas av officiell veterinär på avsändningsorten* (Statens jordbruksverk, SJVFS 1996:105) och besiktning av häst, stall och hästtransport ske på plats inom 24 timmar före avresan från avsändningsorten. I vårt fall överstiger restiden inklusive färjan nästan alltid tidsgränsen. Veterinären måste tillkallas. Han eller hon ska avgöra om golvet i transporten är "tillräckligt starkt för att kunna bära de transporterade djurens vikt", en bedömning som bilbesiktningen borde göra. Det ska undersökas om en fulltränad häst på väg till en nationell fälttävlan i Boxholm eller en distansritt över tolv mil i Göinge klarar resan. Påföljande dag genomför tävlingsveterinären i Boxholm

eller Göinge en betydligt grundligare besiktning, där räcker det med en lätt hälsa för att hästen inte ska få starta.

Hittills har ingen tävlingsryttare er-tappats med att bege sig till en tävling med en häst som är så sjuk att den inte klarar resan. Riskerna vid transport av häst uppstår vid vårdslös körning och om föraren inte bryr sig om att hästen är orolig. Då rör det sig om dåligt omdöme och det kan veterinärer inte göra mycket åt. Inte heller poliser, som bekant.

Vem känner till hälsoläget?

Nå, återstår inspektionen av hälsan i stallet. Sedan kravet på vaccination mot A2-virus avskaffades för travhästar har luften gått ur det slagets profylax, men tanken är god. Vem känner till hälsoläget på orten? Den lokale veterinären. Resplanen ska emellertid undertecknas av *den officiella veterinären*, den som är knuten till Jordbruksverkets nya distriktsorganisation. Om denne är specialist på grisar, kor eller hästar spelar ingen

KNUT CARLQVIST är författare och kulturchef på *Finanstidningen*.

roll. Inte heller var han är verksam. Vår officiella veterinär håller till på norr, i Slitetrakten, och kan tursamt nog en del om hästar. Men så snart en av våra ryttare ska tävla på fastlandet ska han kvällen före avresan köra ner till oss, drygt 20 mil tur och retur. Om eventuella smittohärdar i Sudrets stallar vet han inte mycket, han tittar på hästen som är pigg och på transporten som ser ut som andra transporter. Han signerar och stämpelar resplanen, blankett E9:35 som rekviderats från Statens jordbruksverk, 551 82 Jönköping, och fyllts i av den tävlande eller den tävlandes mamma.

Klå oss på pengar

Allt detta är aningen omständligt, men det har ett syfte. Sett från klubben och stallbacken tycks det vara att klå oss på pengar. Grundavgift för besiktningen är 180 kr, till vilket kommer framkörningen och 40 kr i stationsavgift. 27 kr/mil i reseersättning gör 540 kr, till vilket kommer inställelsearvodet om 180 kronor halvtimmen. En och en halv timme till Burgsvik och en och en halv åter till Slite gör tre, inställelsearvodet blir alltså 1.080 kronor. Totalt hamnar vi på 2.200 kronor inklusive icke avdragsgill moms, eftersom få aktiva har jordbruksrörelse och möjlighet att dra den.

För att undvika missförstånd bör påpekas att den officiella veterinären inte ser skymten av pengarna. Han sänder in ett underlag till Jordbruksverket, där ett nyinrättat kontors-

landskap för fakturering knappar in uppgifterna, fakturerar oss och med övlig statlig seghet så småningom krediterar veterinären 36 procent av arvodesdelen av fakturan, 453 kronor sedan skatt och sociala avgifter dragits. De bilar som används av de officiella veterinärerna har inköpts centralt, och då ska rätteligen milersättningen gå till Jordbruksverket. Allt ska införskaffas från Verket centralt, medicin, soffor och skrivbord. Vi snackar retro, 50-talet revisited.

Vi har klagat hos Jordbruksverket som inte bryr sig om att svara. Verket har inte brytt sig om några andra klagande heller, så vad avser ridklubbar föreligger ingen mannamån. Farmek möts med större förståelse.

Egendomligt nog accepterar Jordbruksverket om hästar står 24 timmar om dygnet i spilta vintern igenom, något som ingen tävlingsryttare skulle utsätta sina hästar för. Fem timmar på en färja i hästransport, även det en spilta, räknas som en påfrestning som kräver extra vila. Som vila räknas däremot deltagandet i tävling, till exempel terrängritten i fälttävlan eller åtta timmars hård ridning över tolv mil i Göinge. Inom klubben är vi mer benägna att se timmarna mumsande hö på färjan som vila. Om hästen skadar sig under tävlingen, vilket är mer troligt än att den skadar sig i hemmahagen, är ryttaren oförhindrad att resa hem med den (även om han inte gör det). Han har ju en av Verket godkänd och stämplad resplan.

Vilka är Jordbruksverket till för? Hästarna? Vi förvånas inte över att planen efter fullbordad resa ska lämnas in till miljö- och hälsovårdsnämnden i den kommun, där resan påbörjades, för att där arkiveras i minst tre år.

Verket har fattat fler egendomliga beslut. Häromåret bestämdes att husdjur som gick ute dygnet runt skulle ha tillgång till ligghall, kvadratmeterytan fastlades efter respektive djurs storlek. Det gällde även utegångsfår och russ. Tydligt hade de föredragande djurvännerna fått för sig att hästar i regn och blåst söker upp denna ligghall. Hästar brukar vid oväder ställa sig mitt i hagen med rumpen mot vinden och härda ut. Vill man ha in dem får man släpa dem.

På sina fem fingrar

Den administrativa energi som utvecklat under senare år kan återföras på Svante Englund, generaldirektören som för sex år sedan till stockholmarnas lättnad dumpades i Jönköping. Fram till dess hade han, vad jag förstått, lyckliggjort Statens avtalsverk. Min första erfarenhet av honom kom 1995, då min hustru skulle delta i en maratonritt i Qatar på inbjudan av statsöverhuvudet, som också storsint erbjöd sig att stå för flygresan. Våra danska vänner berättade att vi behövde ett intyg, som tillät oss att återimportera hästen. Den avdelningsdirektör som "kunde exportreglerna inom EU på sina fem fingrar" förklarade att det inte kräv-

des något intyg. Jag insisterade. Hon vägrade.

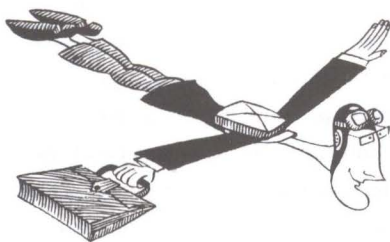
– Jag vill inte bli sittande i Qatar med hästen, sade jag.

– Har man råd att resa till Qatar med en häst har man väl råd att flyga hem den, sade kärringen och lade på luren.

Hipp som happ

En dansk veterinär faxade över ett formulär, jag strök det danska huvudet och präntade ett *Royaume du Suède* över det och bad en halländsk veterinärvikarie att signera. Hon ringde Verket och fick tag på en beslutsför ställföreträdande. Jodå, sade han, de där blanketterna har legat här i ett halvår. Bäst du stämp-
lar, så de får hem hästen. Det intyget var det enda de krävde på flygplatsen.

EU hade omsider nått Jönköping, underifrån och hipp som happ.

Samtidigt som jag överlade med avdelningsdirektören Fem Fingrar förbereddes "anpassningen till EU:s nya transportdirektiv" (Pressmeddelande från JV den 23 juli 1996). "Sverige blir ett av de första länderna inom EU som inför de strängare kraven", heter det. Direktiven som berörs är 91/628/EEG och kom-

pletteringarna i 95/29/EG. Ministern i fråga, Margareta Winberg, hade plockat poäng på att posera med Brigitte Bardot och ville hemska gärna följa upp genom att vara först med implementeringen, så EU-motståndare hon var. Nu är det förstås så, att direktiven är frukten av idogt katterakande nationerna emellan och få implementerar annat än vad som passar. Svansarna står som borst ur kräkbilarna i Brennerpasset och vad kan veterinärerna göra åt det? Det får inte finnas några handelshinder. Det gäller att bli av med de galna korna i tid.

För att ta ett exempel: En svensk ko med juverinflammation får inte leverera mjölk under de två karensveckor, då penicillinet lämnar kroppen. Prover tas regelbundet på mejerierna och Gud nåde den bonde som slarvar. Hur är det i Frankrike? Ja, några spenar är väl alltid friska. *Merde*, säger den franske veterinären och rycker på axlarna, om jag tvingar dem att slå ut mjölken blir jag arbetslös.

I inget annat land i Europa är ryttare tvungna att skaffa sig en stämpel av officiell veterinär för att få ta hästen till en tävling på annan ort. Finns mot förmodan någon sådan förordning någonstans, så är det ingen som bryr sig. Stolligheter struntar folk i. Så icke Jordbruksverket. Det magiska ordet är EU, det paralyserar förståndsgåvorna.

Till det bär Carl Bildt en icke ringa skuld. Ledarskap är inte att med stram hand anvisa färdriktningen och

avfärda folks bekymmer som lappri. Medborgarna är inte lämlar och de tvekar för att den strama handen pekar ut i Nybroviken.

”Svansarna står som borst ur kräkbilarna i Brennerpasset och vad kan veterinärerna göra åt det? Det får inte finnas några handelshinder. Det gäller att bli av med de galna korna i tid.”

Vem hittade på resplanen? EU, säger Svante Englund och det är riktigt. Men EU har inte hindrat Verket att delegera, medge undantag eller hitta smidigare lösningar än att skicka veterinärer från Slite till Burgsvik. EU-direktivet användes i stället som förevändning för att slå sönder den gamla distriktsveterinärorganisationen och göra en Stalin-krokan av den.

Idén är nämligen äldre än EU-inträdet. Den kläcktes av en nyutexaminerad veterinär vid namn Leif Denneberg på 80-talet och avfärdades då som fnoskig. Men vinden vände. Svante Englund som inte kan skilja på valack och hingst fann den lysande. Han skaffade sig så småningom regeringens uppdrag att "skapa en riks- och dygnstäckande statlig distriktsveterinärorganisation",

Dennebergs tanke. Att Denneberg och andra stjärnor på Verket plockas från skolbänken och inte är besmittade av erfarenhet från fältet gör det möjligt att genomföra vad som helst. Den 4 augusti 1995 skildes Verkets och flertalet distriktsveterinärers vägar. Få av veterinärerna hade något till övers för den Dennebergska "myndighetsmodellen". Uppgåelsen med Sveriges Veterinärförbund förefaller fredlig: "Jordbruksverket kommer att samarbeta med andra än statligt anställda veterinärer för att ordna djurhälso- och djursjukvården på bästa sätt ... Även privat veterinär skall kunna vara förordnad som officiell veterinär". Det var då det.

Verk med lönsamhetsproblem

Eftersom reformen innebar en kraftig fördyring av veterinärvården, vände sig såväl bönder som hästägare till privata veterinärer eller så valde de att hoppas på självläkning. Verket brottas därför med lönsamhetsproblem. Det jagar intäkter. Stämpelavgifter. Nu används det politiska monopolet för att dölja en administrativ skandal. Plötsligt överges principen om självkostnadspris på

veterinärmedicin, distrikten ska göra ett 25-procentigt påslag på apotekspriset. Plötsligt uppmuntras distrikten att inrätta smådjursmottagningar. Förr kunde smådjur tas emot i mån av tid. Numera subventionerar skattebetalarna innehavare av hundar, katter och papegojor med inemot en tredjedel av anslaget på 70 mkr.

Sammanbrottet förutsågs av enmansutredaren Anita Bråkenhielm (m), på den tiden landshövding i Kristianstad. Hon avrådde från myndighetsmodellen som den sämsta av de tre, som övervägdes. Den skulle indirekt leda till anarki inom veterinärväsendet, vilket äventyrade såväl smittskyddet, som kontrollen av användningen av antibiotika och hormoner och folkhälsan (genom salmonellen). Hon föreslog ökat självbestämmande och minskad statlig lön, en smidig och anpassbar organisation. Men en sådan skulle inte tillåta Verket att expandera.

Från de folkvalda hördes inte minsta pip. De gjorde sig så små som möjligt för att inte vara i vägen för världsanden – Unionen.

Den nya organisationen klarar som väntat inte av sina officiella förpliktelser. Veterinärerna hinner helt

enkelt inte runt. Ibland tvingas de stämpla resplanerna i kön till färjan. Från Verket mumlades om att det kanske gick att be kollegerna på södra Gotland att göra besiktningen och skicka upp blankett E9:35 till Slite för påskrift och stämpel? Tjänstemannen föreslog alltså de officiella veterinärerna att frågå Verkets just utfärdade förordning. Förfaringssättet tilltalade varken de privata veterinärerna eller de i Slite.

Kvar på stallbacken

Så upplöses en 60-årig veterinärtradition i det europeiska normal-tillståndet. Smittskydd och hänsyn till djur helgas i ord, medan handelshindren undanröjs. Kvar på stallbacken står ryttarna, som inte längre har råd att tävla på fastlandet. Klubbens två stora nationella tävlingar, Sundre fälttävlan och Hoburgsritten, måste inställas eftersom byråkratin omfattar även de stackare som vill komma till Gotland och tävla. Och veterinärkostnaderna har på grund av kravet på officiell tävlingsveterinär fördubblats. De var för Hoburgsritten i höstas 16.000 kronor.

Vad kan de hoppas på, flickorna på stallbacken? Legaliseringen av hasch?